

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อระบบการศึกษา เป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ทำหน้าที่หลักในการหล่อหลอมสร้างคนให้สมบูรณ์ เพื่อที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต การมีครูคุณภาพ ก็จะส่งผลให้การผลิตทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพด้วยเช่นกัน ในปีพ.ศ. 2542 ได้มีการปฏิรูประบบการศึกษาไทย โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครู ณาจารย์ และบุคลากรการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีความสามารถที่เพียงพอต่อการเป็นหนึ่งในเสาหลักแห่งการพัฒนาประเทศ

ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) โดยมีการจัดการศึกษาสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

(1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

(3) ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียนบุคคล ครอบครัวชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

โดยทั่วไป ผู้ที่ได้รับการบรรจุให้เป็นข้าราชการครูได้นั้น จะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เป็นผู้ได้รับวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา รวมถึงเป็น

ผู้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติว่าการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะใด และการเลื่อนเป็นวิทยฐานะใด ต้องเป็นไปตามมาตรฐานวิทยฐานะ ตามมาตรา 42 ซึ่งผ่านการประเมิน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความประพฤติ ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพประสบการณ์ คุณภาพการปฏิบัติงาน ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียน การสอน ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด ดังนั้น ก.ค.ศ. จึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะชำนาญการ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วิทยฐานะเชี่ยวชาญ และวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ

ผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู จะต้องยึดถือมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในประกอบวิชาชีพ 3 ด้าน กล่าวคือ มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน และ มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน ในยุคความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ครูถูกคาดหวังจากสังคมในการทำหน้าที่เป็นผู้หล่อหลอมการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม จากความคาดหวังที่สังคมมีต่อครู ส่งผลให้ครูจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาตัวเองในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาความสามารถด้านการสอน โดยการจัดการองค์ความรู้ที่จะสอนอย่างมีคุณภาพ ทั้งในแง่การพัฒนาความรู้ ในเนื้อหาสาระของวิชาที่จะสอนอย่างลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนที่พัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีระบบ การจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อการจัดการความรู้ และมีการวัดและประเมินคุณภาพผู้เรียนจากผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

การพัฒนาครูผู้สอน เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากครูเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นการตระหนักถึงบทบาทสำคัญของการผลิตครู และการพัฒนาครูให้เป็นครูคุณภาพถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพครู จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ ตามกรอบวงเงินโครงการปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาครูทั้งระบบใน 4 กิจกรรม คือ จัดระบบพัฒนาครูคุณภาพ พัฒนาครูดี ครูเก่ง ฝึกอบรมยกระดับคุณภาพครู และพัฒนาคุณภาพครูด้วยระบบ e-Training โดยสพฐ. ได้ดำเนินการร่วมกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 25 แห่ง

จากผลการประเมินครูในเบื้องต้นดังตารางที่ 1.1 พบว่า กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป อยู่ในกลุ่มสูง ส่วนกลุ่มสาระ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ มัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 อยู่ในกลุ่มต้น ดังนั้นครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาให้มีความรู้ตรงกับสาระวิชาที่สอน ผลิตและพัฒนาครูเพื่อให้ความเชี่ยวชาญเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสไปเรียนหลักสูตรต่อในระดับปริญญาโท

ตารางที่ 1.1 ผลประเมินสมรรถนะครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษารายบุคคลทั่วประเทศ

กลุ่มสาระ	เข้าทดสอบ	กลุ่มสูง (>80%)	กลุ่มกลาง (60-79%)	กลุ่มต้น (<60%)
วิทยาศาสตร์ มัธยมศึกษาตอนต้น	13,385 คน	7,260 คน (54.24%)	4,925 คน (36.79%)	1,200 คน (8.97%)
คณิตศาสตร์ มัธยมศึกษาตอนต้น	14,816 คน	8,596 คน (58.02%)	4,311 คน (29.10%)	1,909 คน (12.88%)
ฟิสิกส์ มัธยมศึกษาตอนปลาย	3,428 คน	75 คน (2.19%)	913 คน (26.63%)	2,440 คน (71.18%)
เคมี มัธยมศึกษาตอนปลาย	3,061 คน	693 คน (22.68%)	412 คน (13.49%)	1,956 คน (63.83%)
ชีววิทยา มัธยมศึกษาตอนปลาย	2,846 คน	2 คน (0.07%)	389 คน (13.67%)	2,455 คน (86.26%)
โลกดาราศาสตร์ มัธยมศึกษาตอนปลาย	529 คน	3 คน (0.56%)	193 คน (36.14%)	333 คน (63.30%)
คณิตศาสตร์ มัธยมศึกษาตอนปลาย	5,375 คน	3 คน (0.06%)	875 คน (18.28%)	4,497 คน (83.66%)
คอมพิวเตอร์ มัธยมศึกษาตอนปลาย	3,901 คน	4 คน (0.10%)	419 คน (12.36%)	3,478 คน (87.54%)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลการประเมินครูดังกล่าว สอดคล้องกับคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน(O -NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 ดังตารางที่ 1.2 พบว่าวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษส่วนใหญ่มีผลคะแนนอยู่ในช่วง 10.01 – 20.00 วิชาวิทยาศาสตร์และวิชาศิลปะส่วนใหญ่มีผลคะแนนอยู่ในช่วง 20.01 – 30.00 วิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีผลคะแนนอยู่ในช่วง 30.01 – 40.00 วิชาภาษาไทยส่วนใหญ่มีผลคะแนนอยู่ในช่วง 40.01 – 50.00 วิชาสุขศึกษาฯ ส่วนใหญ่มีผลคะแนนอยู่ในช่วง 50.01 – 60.00 และวิชาการงานฯ ส่วนใหญ่มีผลคะแนนอยู่ในช่วง 60.01 – 70.00 ผลคะแนนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่ทำคะแนนสอบได้ต่ำกว่ามาตรฐาน สะท้อนให้เห็นว่าครูผู้สอนที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ก็มีความรู้ต่ำกว่ามาตรฐานเช่นกัน

ตารางที่ 1.2 คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน(O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 จำแนกตามรายวิชา

วิชา	ช่วงคะแนน											รวม
	0.00 -10.00	10.01-20.00	20.01-30.00	30.01-40.00	40.01-50.00	50.01-60.00	60.01-70.00	70.01-80.00	80.01-90.00	90.01-99.99	100.00	
ภาษาไทย	339	11,706	48,938	106,146	116,814	63,912	17,832	2,469	72	0	0	368,228
	0.092	3.179	13.290	28.826	31.723	17.357	4.843	0.671	0.020	0.000	0.000	100
สังคมศึกษา	68	7,032	132,660	174,121	45,805	10,399	2,290	281	6	-	-	372,662
	0.018	1.887	35.598	46.724	12.291	2.790	0.614	0.075	0.002	0	0	100
ภาษาอังกฤษ	9,827	214,559	100,093	21,888	10,617	6,210	4,106	2,298	877	86	-	370,561
	2.652	57.901	27.011	5.907	2.865	1.676	1.108	0.620	0.237	0.023	0.000	100
คณิตศาสตร์	41,794	178,211	94,495	26,065	12,416	7,529	5,027	3,245	2,091	1,054	167	372,094
	11.232	47.894	25.395	7.005	3.337	2.023	1.351	0.872	0.562	0.283	0.045	100
วิทยาศาสตร์	202	51,521	207,430	79,459	18,234	6,568	2,507	741	82	0	0	366,744
	0.055	14.048	56.560	21.666	4.972	1.791	0.684	0.202	0.022	0.000	0.000	100
สุขศึกษา	33	476	3,718	20,327	85,025	161,601	86,197	7,626	42	0	0	365,045
	0.009	0.130	1.019	5.568	23.292	44.269	23.613	2.089	0.012	0.000	0.000	100
ศิลปะ	2,192	53,899	162,801	116,791	26,710	2,550	100	2	0	0	0	365,045
	0.600	14.765	44.598	31.994	7.317	0.699	0.027	0.001	0.000	0.000	0.000	100
การงาน	173	366	6,528	23,177	54,796	110,373	121,144	44,754	3,692	42	0.0	365,045
	0.047	0.100	1.788	6.349	15.011	30.235	33.186	12.260	1.011	0.012	0.000	100

ที่มา : สถาบันทางการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

ดังนั้น กระบวนการสร้างคนที่มีความรู้ มีความสามารถ ย่อมมีความสำคัญอย่างมากในการผลักดันให้ประเทศเจริญเติบโต ผู้ที่จะสร้างคนให้เป็นคนสมบูรณ์ได้นั้น ก็คือบุคคลผู้ซึ่งประกอบอาชีพครูนั่นเอง และการศึกษาระดับพื้นฐานถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างการเรียนรู้แก่บุคคล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษการพัฒนาศักยภาพครู โดยเลือกจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองหลวงอันดับสองของประเทศไทย มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ และเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่รวมทั้งสิ้น 834 โรงเรียน และมีจำนวนครูทั้งหมด 8,079 คน ดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 จำนวนโรงเรียนและครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 1	93	1,015
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 2	192	1,314
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3	188	1,379
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 4	114	1,052
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5	102	291
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6	104	820
สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 (เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน)	41	2,208
รวม	834	8,079

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ซึ่งจากประชากรครูดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเลือกทำการศึกษากับกลุ่มครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันกำแพง และอำเภอแม่ออน ซึ่งถือเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถแสดงจำนวนโรงเรียนและประชากรครูแยกตามวุฒิการศึกษาได้ ดังนี้

ตารางที่ 1.4 จำนวน โรงเรียนและประชากรครูแยกตามวุฒิการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

อำเภอ	จำนวนโรงเรียน	ข้าราชการครู	
		วุฒิปริญญาตรี	สูงกว่าวุฒิปริญญาตรี
เมืองเชียงใหม่	31	334	122
ดอยสะเก็ด	28	189	47
สันกำแพง	23	178	50
แม่อน	11	78	17
รวม	93	779	236

ที่มา : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

จากประชากรครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีทั้งสิ้นจำนวน 779 คน คิดเป็นร้อยละ 76.75 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นครูที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างมาก เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ ตลอดจนเพื่อความก้าวหน้าทางด้านอาชีพในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานภาพการทำงานและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของครู วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการเพิ่มศักยภาพครู และวิเคราะห์รูปแบบของการพัฒนาศักยภาพครู อนึ่ง ผลการศึกษาจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนกำหนดนโยบาย ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครู เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร รวมไปถึงหน่วยงานสถานศึกษา ที่ได้จะแนวทางนำไปสู่การสร้างหลักสูตรที่จะเป็นประโยชน์แก่วิชาชีพครูต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อวิเคราะห์สถานภาพการทำงานและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของครู
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการเพิ่มศักยภาพครู
- 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของการพัฒนาศักยภาพครู

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนสามารถกำหนดนโยบาย ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร รวมไปถึงหน่วยงานสถานศึกษา ที่ได้แนวทางนำไปสู่การสร้างหลักสูตรที่เป็นประโยชน์แก่วิชาชีพครูต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษากการพัฒนาศักยภาพครูในครั้งนี้ จะทำการศึกษากับครูที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ที่มีคุณวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ เขตอำเภอดอยสะเก็ด เขตอำเภอสันกำแพง และเขตอำเภอแม่อน

1.5 นิยามศัพท์

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

การศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

วิทยฐานะ หมายถึง ตำแหน่งความรู้ □ ความสามารถ ความชำนาญการหรือ ความเชี่ยวชาญของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติงานวิชาชีพ

O -NET หมายถึง แบบสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน เป็นการวัดผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับในช่วงชั้นที่ 4 จัดสอบ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

ศักยภาพ หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเห็นเป็นสิ่งที่ที่ประจักษ์ได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved